

Discurs de la Rectora Montserrat Casas

Obertura de l'any acadèmic 2010-2011 a la Seu de Menorca

L'any 2007 vaig tenir l'honor d'inaugurar per primera vegada el curs acadèmic com a Rectora de la UIB a la Seu universitària de Menorca. En aquella primera intervenció vaig demanar la complicitat de totes les persones de la nostra universitat: estudiants, personal d'administració i serveis i personal docent i investigador, però també de l'Administració i de la societat, per aconseguir una universitat capdavantera, que tingués una docència i una recerca de qualitat i un ferm compromís amb la nostra terra, sense abandonar la nostra vocació d'universalitat.

Des de llavors hem viscut una època de canvis importants, que sense oblidar el nostre passat han anat construint el futur de la UIB, un futur que ens ha portat cap a la integració a l'espai europeu d'educació superior i l'àrea europea de recerca.

Un recorregut en què han participat tots i cada un dels membres de la comunitat universitària, i que ha implicat en molts moments un sobre esforç. Per això vull agrair a totes les persones de la Seu universitària el treball realitzat aquests anys. Uns anys el balanç dels quals és, sens dubte, positiu.

Entre tots hem aconseguit la implantació de les noves titulacions de grau a les seus universitàries; una oferta docent que ens ha permès coordinar els recursos humans de la nostra universitat per tal de donar un suport efectiu a la docència. Cal destacar en aquest àmbit el paper dels coordinadors de cada estudi a les seus universitàries. Un procés que implicà més de 200 persones de tots els estaments de la comunitat universitària que, en col·laboració amb altres representants de la societat, participaren a les comissions de treball, conjuntament amb l'Oficina de Convergència i Harmonització Europea i el Servei d'Estadística i Qualitat Universitària, sota la direcció del Vicerectorat Primer, de Planificació i Coordinació Universitària. Un treball ardu i ben fet que va tenir el seu reconeixement, ja que els plans d'estudis presentats varen ser verificats per l'Agència Nacional d'Avaluació de la Qualitat i Acreditació en un 100 per cent.

Un treball que avui enceta el seu segon any i que ha suposat l'adequació dels espais i els equipaments a les noves necessitats de l'ensenyament-aprenentatge, però també l'establiment de programes de tutorització de l'estudiant al llarg de la seva vida universitària, i la millora de les eines informàtiques que faciliten la tasca de professors i estudiants. Tot això ha anat acompanyat de normatives noves, com la implementació de les noves proves d'accés als estudis de grau, que enguany s'han ampliat als més grans de 40 i de 45 anys. També les que afecten més directament l'organització de la docència com el Reglament acadèmic, el reconeixement i la transferència de crèdits,

les que regulen la dedicació del professorat i les que tenen com a objectiu intensificar la dedicació a la recerca. Finalment també s'ha establert l'avaluació per competències per al personal d'administració i serveis.

Han estat necessaris canvis de funcionament per ajustar la UIB a les noves situacions derivades de la convergència europea, que han afectat també la nostra norma fonamental, els Estatuts de la Universitat, que han vist la llum a principi de 2010 després de gairebé un any de treball de la comissió constituïda a aquest efecte, integrada per 13 persones i coordinada des de la Secretaria General. Gràcies per la feina feta. Per això m'ha semblat molt adient que fos un professor de la Facultat de Dret qui fes aquest any la lliçó inaugural. El meu agraïment al doctor José Ángel Torres Lana per la seva preparació i per haver incidit en la importància del Dret. De fet, hi ha moltes diferències entre una societat democràtica i una que no ho és, però al meu parer, una de les característiques més distintives és la garantia de l'ordenament jurídic. En aquest aspecte la Universitat també ha de ser un exemple.

L'espai europeu d'educació superior va molt més enllà que els canvis dels plans d'estudis, ja que té en la mobilitat l'exponent més important. De fet, fou la construcció d'una Europa del coneixement com a referent mundial la que va guiar els responsables dels països europeus a impulsar la reforma i la convergència de les universitats.

Les accions encaminades a la projecció exterior de la nostra universitat ens han donat a conèixer arreu del món, tot establint relacions docents i d'investigació amb universitats de tots els continents i abordant la col·laboració amb empreses d'altres països. Cal remarcar que som la segona universitat espanyola quant al nombre d'articles publicats amb coautoría internacional, just després de la Pompeu Fabra. Però això també ha anat acompanyat de l'increment de la participació en els programes ERASMUS d'intercanvi d'estudiants, de docents i de personal d'administració i serveis que han considerat que, tot seguint les paraules del filòsof i teòric de la ciència Karl Popper, no renunciaven a adquirir noves experiències i nous coneixements tot fent una immersió en noves cultures. Cal impulsar els programes d'intercanvi a les seues universitàries, perquè són una oportunitat única per endinsar-se en el món del saber i, a través del saber, ser persones més lliures i formades.

Durant aquest estiu hem volgut intensificar el coneixement de la Seu universitària i de la llengua anglesa entre els joves preuniversitaris. El curs «Road to British Menorca», en el qual participaren 24 joves entre 14 i 17 anys, és una iniciativa que s'ha pogut dur a terme gràcies al suport del Consell Insular de Menorca, i esperam poder repetir-la els propers anys.

S'han impulsat els estudis oficials de postgrau que responen a necessitats i demandes formatives de la nostra societat per tal que els nostres joves puguin tenir una formació especialitzada, tant professionalment com acadèmicament, que els permetrà

incorporar-se al mercat de treball amb més garanties d'èxit. Hem consolidat un 47 per cent de programes de doctorat amb Menció de Qualitat, xifra que està per damunt de la mitjana espanyola, que és d'un 32 per cent; aquest fet ens permet oferir una formació en investigació sòlida i capaç d'entrar de ple en el món de la innovació. Voldria remarcar que, malgrat la manca de finançament, iniciam aquest any el màster de professorat de secundària a les seues universitàries, que ja té en aquests moments 40 matriculats a Menorca. Però cal anar més lluny tot seguint la petja d'Europa; és imprescindible, si la UIB vol continuar sent una universitat, la creació d'una escola de doctorat internacional amb participació d'empreses innovadores, que faciliti la inserció dels doctors en el teixit empresarial. El doctorat es convertirà en el centre del triangle del coneixement i en una eina bàsica per als investigadors en formació. Aquesta ha de ser la culminació de la feina feta durant aquests anys, tant en l'àmbit formatiu com en el de la relació amb el teixit empresarial.

Perquè, si bé és cert que hi ha innovacions que sorgeixen d'un instant de genialitat, les de més èxit són el resultat de la cerca —i oferta— conscient i disciplinada d'oportunitats, de la presa de decisions valentes en el moment adequat i de l'aplicació dels coneixements adquirits. O, com deia Thomas Edison, la innovació té un 1 per cent d'inspiració i un 99 per cent de treball.

El món s'enfronta actualment a les conseqüències d'una crisi econòmica global i de durada incerta, la recuperació de la qual s'haurà de fonamentar en el coneixement. Tal com han assenyalat l'OCDE i els Estats Units, la innovació va més enllà de la creació de nous productes i serveis, ja que ha de ser capaç de generar noves maneres de pensar en tots els àmbits del coneixement.

Una estratègia, la innovadora, que canviarà no sols l'economia sinó especialment la societat, contribuint al creixement econòmic sostenible i a la creació de nous llocs de treball. En un món en què la informació, la recerca i el desenvolupament tecnològic circulen d'un país a l'altre d'una manera cada vegada més ràpida, es fa imprescindible establir relacions de cooperació amb universitats i centres de recerca públics i privats per tal d'unir esforços que ens facin més competitius i ens converteixin en el motor del creixement de la nostra comunitat. És el nostre repte de futur per als propers anys.

Amb l'objectiu de consolidar la nostra universitat com una institució de referència en l'àmbit internacional, especialment en aquelles àrees en què ja té un prestigi acreditat, hem impulsat el projecte de Campus d'Excel·lència Internacional, que ha superat, juntament amb altres 13, la primera fase d'aquesta convocatòria, a la qual es varen presentar 64 universitats. La nostra proposta comptà amb el suport de 47 institucions públiques i privades, encapçalades pel Govern de les Illes Balears, a les quals vull agrair públicament de bell nou el seu suport. El pas a la fase final ha possibilitat el finançament de determinades accions del subprograma d'enfortiment, entre les quals la creació de l'escola de doctorat i el desenvolupament del pol transfronterer de

recerca i ensenyament superior, juntament amb les universitats de Girona, Lleida, Perpinyà i París VI.

Per presentar-nos a la fase final hem decidit incrementar la nostra massa crítica, per això s'ha plantejat l'aliança amb la Universitat de Girona i amb el Consell Superior d'Investigacions Científiques. El nou projecte, amb el títol de «Campus Internacional Pirineus-Mediterrània: sostenibilitat turística, aigua i recerca avançada», incorpora un increment de la dimensió internacional mitjançant el pol transfronterer esmentat i continua sent un projecte basat en les fortaleses de la UIB, a les quals s'afegeixen les de la UdG i dels centres i instituts del CSIC de les Illes Balears i Girona.

L'agregació de les tres institucions converteix el projecte en element motor dels seus entorns, en el marc d'un nou escenari de treball que reuneix 70 institucions polítiques, científiques i empresarials, a més de tenir el compromís del Govern de la nostra comunitat autònoma i de la Generalitat de Catalunya. Sense cap dubte, la ubicació estratègica de les Illes Balears a la Mediterrània i de Girona a la frontera entre França i Espanya, juntament amb les facilitats de comunicació, converteix ambdues regions en un punt de trobada natural amb la Unió Europea. Per això, sigui quin sigui el resultat, pens que la nostra institució, només amb aquestes aliances, ja hi ha sortit guanyant.

El resultat d'aquesta agregació ha de redundar en una millora de l'impacte econòmic de la UIB en el nostre entorn, i per descomptat a Menorca. Un impacte important, ja que, tal com demostra l'anàlisi realitzada per l'Institut Valencià d'Investigacions Econòmiques, des de 1978 fins a 2009 quasi un 7 per cent de les dotacions del capital humà de la població de les Illes Balears en edat de treballar ha estat generat directament per la UIB en el seu procés de formació. Aquest col·lectiu obté rendes superiors respecte als que tenen menys formació, de manera que només amb l'increment de recaptació fiscal la nostra universitat retorna a la societat 3,7 euros per cada un que l'Administració pública destina al seu finançament, fet que posa en evidència que l'educació és una bona inversió i no una simple despesa, com alguns s'obstinen a mantenir.

Hem fet feina tots plegats durant aquests anys, no és el lloc ni el moment de fer balanç, però no puc deixar d'agrair l'esforç fet per tots els vicerectorats, i en l'àmbit de les infraestructures, que finalment s'hagi posat la primera pedra de l'edifici del ParcBIT, cosa que ha de propiciar, com passa en tots els parcs tecnològics, l'apropament entre la recerca i la innovació, fet que també ha de tenir un impacte en el projecte Bit Menorca. Durant aquest curs acadèmic acabarem l'ampliació del Centre de Tecnologies de la Informació, que també ha de permetre donar un millor servei a les seues universitàries.

Però queden moltes coses per fer, com incrementar les possibilitats d'allotjament i serveis al campus de Mallorca, a fi de donar facilitats als estudiants de Menorca que

elegeixin el campus de la UIB per fer-hi els estudis. No sempre són necessaris els doblers públics per tirar endavant, hi ha coses que es poden resoldre amb iniciatives privades, però sí que ens fa falta la complicitat de totes les administracions per portar-les a terme.

És imprescindible entrar en els esquemes de l'espai europeu de recerca. No podem permetre'ns el luxe de perdre una generació de joves investigadors ben formada. La finalització de l'adaptació a l'espai europeu dels actuals estudis amb garanties de qualitat requereix un increment de recursos humans i d'infraestructures i, per tant, un finançament adequat. Les condicions actuals fan difícil afrontar nous projectes en aquest àmbit.

La Declaració de Glasgow de 2005 feta per la Unió Europea parlava de la necessitat de tenir universitats fortes per a una Europa forta. No hi ha dubte que necessitam una UIB forta per respondre als reptes del món globalitzat. Una universitat que sigui un centre de referència, impulsora de la innovació i de la difusió del coneixement, amb valors sòlids i clars que ha de transmetre a la societat.

Res de tot això no es pot fer sense la complicitat de la comunitat universitària, que el proper curs acadèmic elegirà l'equip de gestió que continuï el camí que s'ha iniciat els darrers anys. Els rectors i els seus equips no som més que la part visible d'un col·lectiu humà format per estudiants, personal d'administració i serveis i personal docent i investigador. Un col·lectiu de persones algunes de les quals fa més de trenta anys foren capaces d'il·lusionar tota la societat en un objectiu comú: tenir una universitat a les Illes Balears. Per totes elles i per aquells que ja no poden ser entre nosaltres, i ens varen enriquir amb el seu treball i amb el seu coneixement, val la pena seguir treballant per situar la nostra universitat en el lloc que li pertoca. Estic segura que podrem comptar amb la complicitat de l'administració per fer-ho. En qualsevol cas, jo seguiré lluitant per aconseguir una universitat d'excel·lència capaç d'atreure els millors professionals i els millors estudiants, tot fent meves les paraules del poeta Khalil Gibran «no progresses millorant el que està fet sinó esforçant-te per assolir el que encara queda per fer».

Moltes gràcies.